

Henk Verbooy

# Internet als stofzuiger

Zonder cloud computing en social media zou Het Nieuwe Werken (HNW) niet of nauwelijks mogelijk zijn. Maar moeten we er blij mee zijn? Gewapend met die stelling en die vraag ging IK naar de Hogeschool van Amsterdam voor een interview met mediatheoreticus, netcriticus annex activist Geert Lovink.

**Z**onder internet zou onze maatschappij er anders uitzien. Beter? Slechter? Wie zal het zeggen. Maar zonder twijfel anders. Het Nieuwe Werken (HNW) is zo'n verandering. Maar HNW is nog niet uitontwikkeld, het bevindt zich nog in het hype-stadium; wat dat betreft is het nog te vroeg onze zegeningen te tellen. Kritisch blijven kijken is dus de boodschap. Vooral naar cloud computing, want daarmee geven we heel veel uit handen. Te veel?

Ik ben geen marxist maar ik ben wel erg verwant aan het techno-determinisme. Zonder cloud computing en social media zou HNW dan misschien niet mogelijk zijn geweest, maar belangrijker is de laag eronder: de overgang van telefoonnetwerk via breedband naar glasvezel plus mobiele infrastructuur. Dáár ligt de basis. Zonder die infrastructuur zou HNW niet kunnen bestaan. In de laag erboven, waar we cloud computing en social media vinden, hebben we keuzes waarover we kunnen discussiëren. In de

laag eronder is niet zo heel veel te kiezen, behalve welke provider je neemt, wat voor pakket.

*En vindt die discussie plaats?*

Binnen de Nederlandse overheid wordt er overgediscussieerd of bij cloud computing de overheid als voorwaarde moet stellen dat de data worden opgeslagen op Nederlands grondgebied. Partijen als Google en Amazon willen in tegenstelling tot bijvoorbeeld IBM die garantie niet geven. Diezelfde discussie zou ook binnen het bedrijfsleven gevoerd moeten worden. Het geeft misschien een veilig gevoel dat je data niet in Nederland worden opgeslagen omdat dat in geval van grote calamiteiten veiliger is – je spreidt je risico's – maar dat is schijnveiligheid. Grote calamiteiten kunnen overal voorkomen en bovendien moet je het bekijken in het kader van internationale politiek. Neem Google: in negen van de tien gevallen krijg je te maken met de Amerikaanse wetgeving. Hoe autonoom ben je



dan nog, wat heb je dan uiteindelijk nog over je eigen data te zeggen? Google kan niet garanderen dat je data in Europa worden opgeslagen, laat staan in Nederland. Daarmee is Google geen speler meer in dit spel.

*Als je bedenkt hoe makkelijk Nederland en ook andere Europese landen de Amerikanen inzage gaven in bijvoorbeeld de bankgegevens van hun onderdanen, dan lijkt het toch nauwelijks uit te maken waar die data zich bevinden?*

Dat was een leermoment. We zagen het gebeuren, maar nu zijn we wakker geworden en vinden we dat het zo toch echt niet kan. De Europese landen stellen zich inmiddels veel meer op

Geert Lovink is mediatheoreticus en net-criticus, lector bij de Hogeschool van Amsterdam en universitair hoofddocent bij mediastudies aan de Universiteit van Amsterdam. Lovink noemt zich activist. Zo was hij onder meer lid van Adilkno, de Stichting ter bevordering van de illegale wetenschappen, een vrije vereniging van mediagereleerde intellectuelen. Hij was redacteur van het tijdschrift *Mediamatic*, medeoprichter van de Amsterdamse Digitale Stad en actief voor PressNow.

het standpunt dat ze daar zelf iets over te zeggen moeten hebben.



*Als je kijkt met welk gemak de jongere generatie gegevens op internet zet zonder na te denken over de gevolgen ervan voor de privacy, dan is het toch al een verloren strijd?*

Ik ben niet zo pessimistisch, integendeel. De discussie over cloud computing is nog maar net begonnen en we kunnen nog steeds kiezen. En voor wat betreft die jongeren, er wordt al sinds een jaar of twee heel veel over privacy gediscussie-

eerd: in de klas, op websites, op tv, in de krant. Ze zijn zich aardig bewust van de gevaren, vergis je niet. We moeten ook niet onderschatten dat de omgeving waar we het over hebben redelijk vloeibaar is. We hebben het hier over publieke opinie, over software en internetgebruik. Dat is een omgeving die vrij snel kan veranderen. Internet is niet zoiets als de gezondheidszorg of een andere taaië institutie die al heel lang bestaat en die als een mammoettanker slechts heel langzaam van koers kan veranderen. We hebben het hier over gedrag dat binnen een paar maanden kan ontstaan maar ook weer kan verdwijnen. Dat geldt ook voor het gedrag van bedrijven.

*Dus bedrijven die beschikken over kritische data – over klanten, productontwikkeling, R&D – en overheidsorganisaties zouden hun data per definitie niet in de cloud moeten zetten?*

Ja, ik zou ze sterk aanraden hun strategische informatie zelf te beheren. Er kan wel worden gedacht aan een beperkte en gecontroleerde vorm van cloud computing. Het offline bewegen van data wordt steeds makkelijker, denk aan sticks en allerlei mobiele apparatuur. De offline optie zal daarom een belangrijke concurrent worden van de cloud. Daardoor kan een bedrijf cloud computing verbieden en er tegelijkertijd voor kiezen de data op te slaan op één bepaalde plek in Nederland. Er zijn immers nog heel veel datacenters in Nederland, de grote backup-centers. Die bestaan al heel lang; vele dateren van de jaren tachtig en sommige zijn van nog oudere datum. Denk ook aan SARA. Je zou je kunnen

voorstellen dat er daardoor een nieuw soort cloud ontstaat die dichterbij de klant staat.

*Waar we het hier over hebben is dat het uiterst belangrijk is te weten waar je data zijn zodat je erover kunt beschikken als het jou uitkomt. Je zou op elk gewenst moment de auto moeten kunnen pakken en er naartoe kunnen rijden. Is dat het enige argument waarom je niet voor Google zou moeten kiezen?*

Behalve legale argumenten – die te maken hebben met autonomie en zeggenschap – is er het argument dat de data worden bewerkt en gebruikt voor andere doeleinden. Daarmee wil ik Google niet beschuldigen van het kraken van jouw bestanden om achter de geheimen van jouw bedrijf te komen. Ik beschuldig de werknemers van Google niet van diefstal. Maar ze gebruiken je data om te analyseren zodat ze hun diensten beter af kunnen stemmen op hun advertentieprogramma's.

*Is het dan niet belangrijk rekening te houden met mogelijk misbruik? Google zegt dan wel "don't be evil", maar dat zijn slechts woorden.*

(Lachend) Ja, ze hebben alleen maar goede mensen aangesteld; dat is jammer voor de slechteriken want die kunnen niet bij Google werken. Maar nee, daar ben ik niet zo bang voor. Wel kan ik me heel goed voorstellen dat mensen het vervelend vinden dat hun data doorlopend worden geanalyseerd. Ook bedrijven zitten daar niet op te wachten. Maar misschien komen er wel concurrenten van Google die dat beter aanpakken.

## Geert Lovink over Google

Google als Big Brother? Dat zal niet gebeuren, want er zijn mogelijkheden om dat te voorkomen door bijvoorbeeld te laten zien dat er keuzes gemaakt kunnen worden. Google krijgt voor 85 procent zijn inkomsten uit advertenties; het is een advertentiebedrijf. Als er een gigant naast komt te staan die van die inkomsten een substantieel deel wegneemt, dan verdient Google nog steeds veel geld maar is de groei er wel uit. Heel veel van dit soort internet- en technologiebedrijven zijn gericht op sterke groei. Dat zit er helemaal ingebakken. Bij Google is er altijd het gevaar van implosie. Als de inkomsten gehalveerd worden, zal heel veel cruciaal talent wegllopen en kan veel minder worden geïnvesteerd in R&D, in het ontwikkelen van al die nieuwe applicaties waar ze bijna wekelijks mee komen. Google is dan ook terecht bang voor Facebook. Google heeft het fenomeen van de social media gemist. Dom, want het is al heel erg lang bekend dat als mensen iets willen weten ze eerst te rade gaan bij de mensen die ze kennen, hun sociale netwerk. Naarmate social media belangrijker worden, zal minder gevraagd worden aan de Google Search Engine. Dat is een essentiële verschuiving. Google heeft dat vreselijk onderschat. Google is goed in het verwerken van data, maar niet in het begrijpen van wat mensen en organisaties drijft. Google is altijd god geweest en god hoefde zich niet met mensen bezig te houden.



*Lijkt me lastig in een markt waar Google zo ongeveer monopolist is.*

Het is makkelijk om Google te beschuldigen van monopoliegedrag met betrekking tot de Nederlandse search-markt. Daar moet Brussel zich maar mee bezighouden. Ik denk dat er meer kansen zijn voor potentiële concurrenten van Google dan we denken. Ik ben dus helemaal niet zo bang voor Google als monopolist. Wat ik veel belangrijker vind is informatieautonomie. Dus dat je verantwoordelijkheid neemt voor je eigen data en dat je die ook zo lang mogelijk zelf beheert. Daardoor houden we ook een bepaalde technische klasse in stand; het gaat immers om IT. Ik vind die technologie zó belangrijk dat we

die niet moeten outsourcen naar andere landen. Daarmee leveren we ons helemaal over aan de standaarden, protocollen en opvattingen van anderen. Daarmee zetten we de Nederlandse IT-sector nog verder op een dood spoor. Dat zien we al jaren gebeuren. Het aantal IT-studenten neemt elk jaar af, de harde informatica verdwijnt, en we bekwamen ons steeds meer in de zachte kanten van de IT, de diensten. We ontwikkelen dus wel nieuwe kennis op het gebied van diensten, maar omdat ik erg hecht aan die infrastructuur waar we dit interview mee begonnen, zie ik niet hoe we de zachte kant van de IT verder kunnen ontwikkelen als die helemaal is los gezongen van de harde onderkant.

Ik denk dat het goed is die dingen in verband met elkaar te zien. Philips, Fokker, Organon... het zijn allemaal verloren kansen; die fouten moeten we niet weer maken.

*Waar liggen de kansen voor een concurrent van Google?*

Er is een gat in de markt voor een partij die hetzelfde doet als Google, maar dan zonder dat je data gebruikt voor eigen doeleinden. In Europa, waar de lijnen korter zijn en culturele competentie belangrijk is – dus dat je de taal spreekt, de mensen in de regio kent, et cetera – is daar belangstelling voor. Elders in de wereld ook, want veel van die globalistische Amerikaanse businessmodellen werken op andere plekken niet. Het Chinese bedrijfsleven gaat toch ook niet mee in deze Google-strategie. Japanners ook niet. Nederland is een provincie van Amerika en daarom zitten wij er over in. Het is een politiek-culturele kwestie. Google is heel erg een NATO-onderwerp: in grote delen van de wereld, zoals Azië, zijn ze volstrekt onbelangrijk.

*Dat staat wel heel ver af van het ideaal van een open internet voor iedereen.*

Internet als grondrecht? Alle ontwikkelingen gaan de andere kant op: betaald, nationaal... alle nationale websites worden goed dichtgetimmerd. China is op dit moment het model voor internet-ontwikkeling. Het is niet langer een raar buitenbeentje, maar het staat voor een model waar veel westerse landen naar kijken: hoe krijg je binnen je eigen nationale soevereiniteit de controle.

In zekere zin is dat ook niet heel erg; en dat zeg ik vanuit mijn achtergrond als activist. Wat er gebeurt is dat internet niet langer een of andere aardige sfeer is die boven de wereld zweeft en die niets te maken heeft met ons dagelijks leven, die niets te maken heeft met economie en hoe alles reilt en zeilt. De laatste tien jaar is internet een onderdeel geworden van de samenleving, is deel geworden van het bedrijfsleven. Veel mensen met mijn achtergrond hebben dat heel actief proberen te realiseren. Dan moeten we nu dus ook niet raar staan te kijken wanneer de samenleving op een gegeven moment gaat bepalen wat internet *is*. Die exclusiviteit en die andersheid die ooit werd geclaimd, heeft internet niet meer.

Ik kan me heel goed voorstellen dat er een omslagpunt komt en de investeringen in internet substantieel lager zullen worden omdat we ons met andere dingen bezig gaan houden. Grote projecten, zoals de digitalisering van het erfgoed, zullen afgesloten zijn en er komt een punt – ik noem dat internet als stofzuiger – waarop internet zo gewoon is dat we het er niet meer over hebben. Naarmate dat punt dichterbij komt, worden we steeds afhankelijker van internet en dus steeds kwetsbaarder. Maar in zekere zin wordt het ook een onderdeel van een technologisch onbewuste, staat het niet meer de hele dag op de agenda en houden we ons met andere dingen bezig. **IKK**